

Cu prilejul celei de-a XXI-a sesiuni anuale de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din 1986, desfășurate la Timișoara între 24 și 26 aprilie 1987, la Secția de istorie a Complexului Muzeal Județean Timiș a fost organizată, prin colaborarea muzeelor din Arad, Caransebeș, Lugoj, Reșița și Timișoara, o expoziție¹ sintetizând principalele rezultate ale cercetărilor din ultimii ani în sud-vestul României, ilustrând, pentru această zonă, unitatea de civilizație materială și spirituală, devenirea continuă a acesteia, prin milenii, către vremurile nașterii și afirmării poporului român în istoria și civilizația universală.

În absența cercetărilor arheologice sistematice privind epoca veche a pietrei, descoperirea întâmplătoare, la Groși (comuna Marginea, jud. Timiș), a unei unelte de prund ce se datează, probabil, în paleoliticul inferior², repune în discuție începuturile acestei epoci în nord-estul Banatului.

Cercetările arheologice privind epoca neolitică au cunoscut în ultimii ani o amploare deosebită în județele Timiș și Caraș-Severin. Săpăturile arheologice de amploare desfășurate la Parța, în ultimul deceniu, sînt relativ bine cunoscute, între materialele descoperite, în 1986, aflîndu-se și „vasul cu dansatoare”, descoperit într-un edificiu din apropierea sanctuarului³. Aceștia li se alătură cercetările arheologice de la Timișoara—Freidorf (cultura Banatului și cultura Baden), Hodoni (cultura Tisa),

în județul Timiș ca și cele de la Liubcova—Ornița (cultura Vinča) și Cuptoare—Sfogeia (cultura Sălcuța II-b) din județul Caraș-Severin, toate permițînd o mai fină nuanțare a raporturilor cronologice și culturale dintre civilizațiile neolitice caracteristice sud-vestului țării noastre, integrate, cu specificul lor, în marile complexe agrar-sedentar al epocii pietrei șlefuite, dezvoltat în mileniiile V—III î.e.n. în spațiul carpato-danubiano-pontic.

Descoperirile arheologice de la Săvirșin (jud. Arad), depozitul de bronzuri de la Ticvanu Mare (jud. Caraș-Severin), necropolele de incinerare de la Liubcova—Tiglarie (jud. Caraș-Severin), Timișoara—Fratelia și Voiteg (jud. Timiș), ca și gropile rituale de la Remetea Mare (jud. Timiș) se încadrează cronologic în mileniul al II-lea î.e.n., fiind mărturii elocvente ale înfloririi în aceste ținuturi a civilizației tracice a epocii bronzului.

Cercetările arheologice de la Remetea Mare au prilejuit și descoperirea unor valoroase materiale arheologice ce se datează atît în veacurile IX—VIII î.e.n., cît și în vremea culturii Basarabi.

Mormîntul dacic de incinerare în urnă, de la Săvirșin, se încadrează în orizontul descoperirilor dacice timpurii, din etapele ce preced perioada statului dac, după cum descoperirile din *dava* aflată în același loc (unelte din fier, ceramică), întregesc imaginea unitară a civilizației dacice în faza ei clasică de dezvoltare. Efortul de cercetare al muzeului județean din Reșița se concretizează în conturarea lanțului de fortificații și așezări dacice

Vase hallstattiene descoperite la Remetea Mare și Timișoara-Fratelia

Material arheologic provenit din necropolele de incineratie de la Liubcova-Tiglarie (judetul Caraș-Severin)

din clisura Dunării: Liubcova—Stenca, Pescari, Baziaș, Divici. Mai cu seamă impresionanta așezare cătărată pe stinca „gradului” de la Divici, constituie o descoperire de excepție, fortificația dacică cu ziduri de piatră de aici fiind prima de acest fel descoperită în sud-vestul țării noastre.

Marele municipiu roman de la Tibiscum, lângă care, pe valea Bistrei, s-au dezvelit recent complexe dacice rituale și a cărui primă ridicare topografică corectă a fost

încheiată prin eforturile muzeului caransebeșean, continuă să furnizeze o mare varietate de material arheologic și numismatic. Pe cuprinsul său, ceramica dacică și romană sînt descoperite într-o strînsă osmeză. Descoperirii obiectelor paleocreștine i se adaugă cercetarea locuințelor semiîngropate, daco-romane, amplasate în agerul fostului castru. Descoperirea, în castru și în așezarea civilă, de-a lungul anilor, a unor vase ce se datează în secolele IV—VII e.n., ca și menționarea

Ceramică și unelte din fier descoperite în cetatea dacică de la Săvârșin (județul Arad)

toponimului pînă în documentele veacului al XV-lea constituie argumente deosebit de importante ale continuității neîntrerupte a civilizației românești în această zonă — poartă de acces spre inima Transilvaniei.

Așezările daco-romane de la Timișoara-Ciorenii și Timișoara-Fratelia — în ultima fiind descoperită și o fibulă ce nu poate fi datată mai devreme de veacul al V-lea, ca și cele de la Moldova Veche vin să întregescă numărul impresionant de așezări depistate în sud-vestul României, din această perioadă de timp, în vreme ce așezarea rurală de la Jabăr (jud. Timiș) a furnizat un valoros material arheologic databil în secolele V—VII e.n.

Așezarea românească de la Remetea Mare, ale cărei locuințe datează din veacurile X—XI și așezarea de la Cladova (jud. Arad), alături de necropolele de la Timișoara-Ciorenii și Cuptoare, ca și tezaurul de podoabe din argint de la Macoviște sînt tot atîtea elemente noi și importante în înțelegerea fenomenelor social-economice ce se petrec în societatea românească din primele veacuri ale mileniului al II-lea, pentru ca, în sfîrșit, așezarea de la Mănăstir (jud. Timiș), datată în veacurile XIV—XVI și necropola satului

Remetea Mare, din veacurile XV—XVII, să contribuie la o înțelegere mai bună a realităților istorice specifice evului mediu dezvoltat din Banat.

Prezentarea modernă a exponatelor, materialul documentar ilustrativ, bogat și variat, ce le-a însoțit au contribuit la reușita acestei manifestări expoziționale apreciată atît de specialiștii prezenți la Timișoara, cit și de numerosul public care a vizitat-o în lunile martie și aprilie ale acestui an.

NOTE

¹ La organizarea expoziției au participat: muzeografil: Mircea Barbu, Doinea Benea, Ovidiu Bozu, Florin Drăgoșean, Marian Gumă, Pascu Hurezan, Adrian Sabin Luca, Mircea Mare, Maria Moroz, Adriana Oprinescu, Petru Rogozea, Caius Secărin, Dumitru Teicu, Ilie Uzum, precum și autorul acestei note.

² Piesa în discuție ne-a fost semnalată de către Petru Rogozea. Datarea propusă a fost confirmată de colegul Mihai Bradiu de la Muzeul Județean Galați. Amîndurora le mulțumim și pe această cale.

³ Cu privire la sanctuar, vezi, Gheorghe Lazarovici, *Parța, un monument preistoric*, în „Revista Muzeelor și Monumentelor” — Monumente istorice și de artă, 1, XIII, 1982, p. 31—39.